

ЛОКАЛІЗАЦІЯ У ПЕРЕКЛАДІ ДИТЯЧОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Жукова Надія Олександрівна, студентка VI курсу (групи ФПм-1-20-1.4д), спеціальності «Філологія: Переклад (англійська мова)» Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка.

Науковий керівник: С. І. Меркулова, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри лінгвістики та перекладу Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка.

У статті розглянуто особливості локалізації у перекладі науково-фантастичної літератури для дітей на прикладі авторського перекладу роману Гарольда Леланда Гудвіна «Таємниця Єгипетського Кота» («The Egyptian Cat Mystery»), проаналізовано особливості застосування техніки транскреації, адаптації та перекладацьких трансформацій.

Ключові слова: дитяча література, локалізація, глобалізація, інтернаціоналізація, транскреація, інтергloseма.

Актуальність та доцільність дослідження. Локалізація – актуальна проблема перекладознавства та практики перекладу, адже значна кількість сучасних досліджень присвячена визначній ролі локалізації в перекладі текстів спрямованих на певну цільову аудиторію. Локалізацію часто застосовують в якості стратегії перекладу різних художніх текстів. Водночас, кількість досліджень стосовно локалізації у перекладі дитячої літератури є незначною, що свідчить про те, що дана проблема є актуальною.

Метою статті є визначення терміну «локалізація» та аналіз методів та прийомів локалізації у перекладі дитячої літератури.

Реалізація поставленої мети передбачає виконання наступних **завдань**:

- визначення поняття «локалізація»;
- визначення особливостей локалізації;
- аналіз методів та прийомів у перекладів рамках стратегії локалізації.

Аналіз останніх публікацій. Наукові визначення локалізації містять у собі детальний опис особливостей даного процесу та відображають його зв'язок з іншими галузями. Про це свідчать результати роботи таких

мовознавців та перекладознавців, як Мона Бейкер, Ів Гамб'єр, Джефф Вільямс та Елія Юсте Родріго.

Виклад основного матеріалу дослідження. Локалізація – це процес, який включає в себе складні технологічні, текстуальні, комунікативні та когнітивні процеси перекладу, які є модифікаціями до різноманітних текстів-джерел. Мета цих модифікацій – забезпечити можливість користування текстами у лінгвістичному та соціокультурному контексті, за виключенням процесів їх створення. У перекладознавстві (Шмітц, 2007; Шалер, 2009, 2010; Дюнн, 2014) існують різні визначення локалізації, які зазвичай контекстуально пов'язані та відображають точки зору того, що їх створює (Baker, 2019: 299, 301–302).

Останнім часом з'явилась велика кількість публікацій про локалізацію цифрових текстів, особливою популярністю користується локалізація ігор. У цьому контексті, за визначенням Кірстен Малмкяєр та Кевіна Віндла, локалізація – це термін, який пояснює процес, під час якого текст оригіналу лишають його культурних особливостей (тобто «інтернаціоналізують»), а потім перекладають на певну кількість мов одночасно, і в кожному перекладі додаються особливості мови перекладу (Malmkjær, Windle, 2011).

Визначення локалізації у «Путівнику до перекладу та локалізації» таке: локалізація – адаптація програмного забезпечення, документу або веб-сайту до різних ринків або країн. Для цього може знадобитися багато кроків, таких як переклад тексту інтерфейсу споживача, зміна форматів чисел та дат, і також заміна графіки та дизайну системи, неприйнятної для культури країни, для якої відбувається локалізація (Wales, 2014: 119).

Крім того, розвиток локалізації в перекладі вважається знаковим, своєрідним «мостом» між культурами, підтверджує пристосування міжнародної лінгвістики до культурного різноманіття і відстоює права локальних лінгвістичних громад на доступ до локалізованої інформації (Baker, 2019: 301–302).

Однак, термін «локалізація» все ще пов'язують з перекладом в бізнесі більше, ніж з перекладом літератури. Є окремі наукові дослідження, які визнають, що локалізація є невід'ємною стратегією кожного автора художнього перекладу, перед яким поставлено задачу адаптувати літературні надбання до цільової аудиторії, яка знаходиться в іншій країні і вирізняється від країни автора художнього твору менталітетом і культурою. Погоджуючись з попередніми визначеннями локалізації, звертаємось до досліджень, пов'язаних із дитячою літературою, оскільки для перекладу було обрано дитячий роман Гарольда Леланда Гудвіна «Таємниця Єгипетського Кота» («The Egyptian Cat Mystery»). У процесі перекладу постало питання локалізації більшої частини інформації, пов'язаної із Єгиптом, традиціями, культурою, яка мало знайома українській дитячій аудиторії.

Визначаючи дитячу літературу як будь-які твори, написані для дітей, а також для підлітків, Ванесса Леонарді відмічає дуже багату історію перекладу дитячої літератури. Не вживаючи терміну «локалізація», вона фактично проводить дослідження адаптації дитячих творів до місцевої культури цільового читача. Особливого значення вона надає дослідженню перекладу серії творів Джоан Роулінг про Гарі Поттера, які стали всесвітньо-відомими і фактично покладали початок локалізації дитячої літератури, адаптуючи навіть імена героїв творів до кожної місцевості, де потім з'являлись завдяки цьому найуспішніші переклади, фантастичних історій (Leonardi, 2020).

Інша дослідниця, Джиліан Латеї, визначає дитячу літературу і як тексти, цілеспрямовано написані для дітей, і як необмежену кількість текстів, які читають діти. Порушуючи питання про переклад дитячої літератури, вона наводить приклади різної адаптації творів до дитячої аудиторії різних країн, визнаючи наративну комунікацію авторів з різними локальними аудиторіями через зроблені якісні переклади. Отже, фактично вона визнає існування локалізації с перекладі дитячої літератури (Lathey, Washbourne, 2016).

Однак, існує ряд дослідників, які не вважають доцільним локалізацію дитячої літератури. Так, Честерман пропонує дослівний переклад дитячої

літератури, у якому відсутня локалізація, і також у якому немає просторових обмежень. Натомість Десмідт виявив, що дитяча література відрізнялася від визначення Честермана: там був високий рівень локалізації, і також просторові обмеження – ілюстрації (Malmkjær, Windle, 2011).

У процесі перекладу дитячого роману Гарольда Леланда Гудвіна «Таємниця Єгипетського Кота» («The Egyptian Cat Mystery») нами виявлено багато інформації, яку необхідно було локалізувати для українського читача, тому в нагоді стали дослідження вчених, які, хоч і опосередковано, визначили локалізацію однією із головних стратегій при перекладі дитячої літератури.

Отже, одним із аспектів локалізації у перекладі пригодницько-фантастичного роману «The Egyptian Cat Mystery» стала адаптація часу. Оскільки сучасні українські діти шкільного віку, які є цільовою аудиторією твору, більшість часу проводять з гаджетами, що відображають час у двадцяти чотирьох годинному форматі, і не звикли до американської системи лічення часу, під час перекладу відбулася заміна традиційного американського формату часу на звичний.

The time along the Greenwich meridian, from which all world times are measured, was 8:15 P.M. (2) – Час за Гринвіцьким меридіаном, за яким вимірюють час у всьому світі – 20:15.

Іншим аспектом локалізації при перекладі дитячого пригодницько-фантастичного роману «The Egyptian Cat Mystery» стала адаптація мір довжини, ваги та об'єму. Під час перекладу традиційні американські фунти, фути, дюйми та галони були замінені на звичні українцям кілограми, метри, сантиметри та літри, що підтверджено наступними прикладами з власного перекладацького проекту.

You've already ordered a ton, and I get only sixty-six pounds (2). – Ти вже тонну замовила, а везти я можу лише тридцять кілограмів.

It was about ten inches high, in a sitting position with its tail curled around to meet its feet (2). – Він був висотою трохи більше двадцяти п'яти

сантиметрів, у сидячій позі, і його хвіст обвивався довкола нього і торкався його лап.

Climbing rate, one hundred feet per minute (2). – Швидкість підйому – тридцять з половиною метрів на хвилину.

We'll rattle around in here like a pair of pebbles in a fifty-gallon tank (2). – Ми будемо тут торохтіти наче галька у баку ємністю приблизно 190 літрів.

Окрім вищезазначеного, у рамках стратегії локалізації під час перекладу було використано такий прийом, як транскреація. Олівер Каррейра визначає її як поєднання перекладу та копірайтингу. Це не просто вид перекладу, бо він передбачає створення нового тексту. У своїх дослідження він посиляється на тлумачення транскреації, погоджене декількома представниками перекладацької індустрії. Отже, за їх визначенням транскреація – це переклад, підсилений креативністю та зосередженням на стилі, метриці та емоційності, змінений з метою адаптації до нової цільової аудиторії. Це може бути група користувачів, представники іншого регіону, країни, тощо (Carreira, 2020).

Своєю чергою, дослідники дитячої літератури Джоанна Дибек-Гайєр та Рітта Ойтінен підтверджують загально-галузеву думку про транскреацію, але й додають, що з точки зору перекладацької професії транскреація створює не тільки ефективну комунікацію із цільовою аудиторією, а й сильний емоційний зв'язок між аудиторією і повідомленням. Відтак, застосовуючи транскреацію як одну з головних стратегій в переказі художньої літератури дитячій аудиторії, автори перекладу мають можливість перетворити читання книжок на яскраву емоційну подорож, яка захопить дитину у вирії діалогів, яскравих персонажів та ілюстрованих історій про незнайомі чудові світи (Dybiec-Gajer, Oittinen, Kodura, 2020).

Ураховуючи вищезазначену думку щодо визначної ролі стратегії транскреації в перекладі дитячої літератури, в свою чергу застосували її в перекладі комунікації одного з головних персонажів роману «The Egyptian Cat Mystery», водія Хасана, який є іноземцем, тобто, представником іншої культури й особливістю його спілкування є те, що він говорить англійською

з помилками. При перекладі його діалогів було збережено автентичність його вимови за допомогою креативного перекладу, що можна чітко побачити у цих фрагментах тексту та їх перекладі: у мові оригіналу присутні граматичні помилки, і в тексті перекладу також присутні подібні помилки.

They we go faster (2) – Вони хочуть, щоб ми їхати швидше.

Cat catch mouse last night? (2) – Чи вніймати кіт мишу минулої ночі?

Також, у рамках стратегії транскреації з метою збереження комічності у вимові героя Хасана, у перекладі застосовано один з прийомів словотвору – поєднання, де в одному слові поєднуються основи двох слів, що його утворюють (Wales, 2014: 45). Таким чином, в українському перекладі цільовій аудиторії передано емоційний стан персонажа іноземця, який постійно відкриває для себе нові англомовні слова.

Football? What are football? (2) – Ногибол? Що таке ногибол?

У романі «The Egyptian Cat Mystery» Хасан – не єдиний іноземець. Окрім нього є персонажі – вчені, які володіють декількома мовами. Отже, у процесі локалізації також варто звертати увагу на інтергloseми. Андрій Михайлович Козачук визначає їх як фрагменти тексту іноземною мовою, що присутні у тексті джерела (Козачук, 2013). У тексті, який перекладається, присутні інтергloseми арабської та французької мов. Для їх передачі українською мовою було використано три способи – транслітерацію, тобто заміну літер тексту оригіналу літерами тексту перекладу (Shuttleworth, Cowie, 2014: 189), транскрипцію, тобто відтворення тексту оригіналу засобами мови перекладу без заміни літер (Shuttleworth, Cowie, 2014: 175) і, власне, переклад, що підтверджено наведеними прикладами.

Monsieur l'Inspecteur? ... Bien... (2) – Місьє інспектор?...Добре...

Is same, ya sidi... (2) – Саме так, пане...

У процесі перекладу інтергloseми арабської мови виявлено, що за визначенням у словнику Мерріам-Вебстер, слово «sidi» позначає африканського мусульманина, який має високий соціальний статус приближеного до султана Декану, і його використовують як знак поваги.

Транскрипція у цьому випадку недоречна, оскільки українські школярі не знають, хто такий сіді, і тому було використано техніку точного перекладу – відтворення точного контекстуального значення оригіналу з урахуванням обмежень мови перекладу (Newmark, 1988: 46).

Також у тексті були присутні інтергloseми, для яких було б доречним використати техніку точного перекладу, але оскільки далі у тексті надавалося їх тлумачення, було використано транслітерацію та транскрипцію, що підтверджено наведеними прикладами.

...café au lait, part coffee and part hot milk (2) – ...кави о ле, наполовину кави, наполовину гарячого молока...

Enshallah... the word was a common expression meaning «If God wills it» (2) – Іншаллах... це слово було часто вживаним і означало «Якщо Бог забажає». ...zanb, dassissa, and khatar – or, in English, crime, intrigue, and danger! (2) –...занб, дассисса і хатар, або по-нашому злочин, інтрига та небезпека!

Також тут у перекладі словосполучення «in English» використано модуляцію – варіант перекладу, який є зміною точки зору і дуже часто типу думки (Newmark, 1988: 88).

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Отже, основними труднощами під час локалізації твору стали адаптація часу, мір довжини, ваги та часу, і також передача іншомовних елементів, які називаються інтергloseмами. Хоча існує значна кількість досліджень про локалізацію в перекладі різних типів текстів, локалізацію дитячої літератури ще мало досліджено.

Перспективами подальших досліджень буде дослідження локалізації дитячої літератури та розробка рекомендацій для майбутніх перекладачів дитячої літератури, оскільки така література є популярною у всьому світі і є унікальною через свою призначення як для дітей, так і для дорослих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Козачук А. Інтергლოსальність та інтергloseма в перекладознавстві. *Актуальні проблеми германо-романської філології та освітній соціокультурний процес: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Тернопіль: Тернопільській Національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2013. С. 158–160.
2. Harold Leland Goodwin *The Egyptian Cat Mystery*. A Rick Brant Science-Adventure Story. Hard Press, 2016. 182 p.
3. Gillian Lathey & Kristen Washbourne. *Translating Children's Literature: Translation Practices Explained*. Routledge, 2016. 173 p.
4. Joanna Dybiec-Gajer, Riitta Oittinen, Małgorzata Kodura (editors). *Negotiating Translation and Transcreation of Children's Literature*. Springer Nature Singapore Pte Ltd, 2020. 236 p.
5. Katie Wales. *A Dictionary of Stylistics (Studies in Language and Linguistics) (3rd ed.)*. Routledge, 2014. 497 p.
6. Kirsten Malmkjær and Kevin Windle. *The Oxford Handbook of Translation Studies*. Oxford University Press, 2011. 475 p.
7. Mark Shuttleworth & Moira Cowie. *Dictionary of Translation Studies*. Routledge, 2014. 252 p.
8. Mona Baker & Gabriela Saldanha. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies (3rd ed.)*. Routledge, 2019. 900 p.
9. Oliver Carreira. *The Transcreation Brief: A Definition Proposal*. *Transletters. International Journal on Translation and Interpreting*, 2020. Режим доступу: <https://www.uco.es/ucopress/ojs/index.php/tl/article/view/12726/11717>
10. Peter Newmark. *A Textbook of Translation*. Prentice Hall, 1988. 113 p.
- Vanessa Leonardi. *Ideological Manipulation of Children's Literature Through Translation and Rewriting: Travelling Across Times and Places*. Palgrave Macmillan, 2020. 145 p.